

PIERRE
LA MURE
MALIAR
Z MOULIN
ROUGE

Piere

La Mure

Maliar
z Moulin
Rouge

Vydal Slovenský spisovateľ, a. s.
Miletičova 23, 821 09 Bratislava 2
E-mail: info@slovenskyspisovatel.sk
www.slovenskyspisovatel.sk
Jazyková redaktorka Zuzana Púčeková
Tlač TBB, a. s., Banská Bystrica

Z anglického originálu Pierre La Mure: Moulin Rouge,
ktorý vyšiel vo vydavateľstve Random House, New York 1950,
preložil Pavel Branko.

*Tento príbeh je fikcia. Všetky mená, postavy, miesta a udalosti sú výplodom
autorovej fantázie alebo súčasťou vymysleného príbehu. Akákoľvek podobnosť
so skutočnými miestami, udalosťami a žijúcimi či nežijúcimi osobami je náhodná.*

Vydavateľstvu Slovenský spisovateľ sa napriek intenzívnemu úsiliu
nepodarilo vypátrať súčasného majiteľa práv na originál tohto diela.
Keď sa tak stane, vydavateľstvo mu bezodkladne vyplatí príslušný honorár.

Copyright © 1950 by Pierre La Mure
All rights reserved
Translation © Pavel Branko / LITA, 2020
Cover Design © Emil Křížka 2021
Slovak Edition © Slovenský spisovateľ, Ltd, 2021

ISBN 978-80-220-2355-9

Tebe, Dolly,
s věčnou vděkou a láskou.

OPONA SA DVÍHA

1

„Prosím tá, maman, nehýb sa – idem tá portrétovať.“

„Čo, zase? Ale, Henri, veď si ma portrétoval včera.“

Comtesse Adèle de Toulouse-Lautrec odložila vyšívanie do lona a usmiala sa na chlapčeka, čo pred ňou čupel na trávniku. „Hádam som sa len odvčera nezmenila? Mám stále ten istý nos, tie isté ústa, tú istú bradu...“

Upreným pohľadom vnímala strapaté čierne kučierky, prosebné hnedé oči, oproti tej srdcovitej tváričke skoro priveľké, dokrčené matrózky, naklonenú ceruzu, už-už hotovú rozbehnúť sa po otvorenom skicári. Riri, najdrahší Riri! Bol to jediné, čo mala, ale všetko jej vynahrádzal – sklamanie, žiale, osamelosť.

„Prečo nenakreslíš Duna?“ nadhodila.

„Však som ho už. Dva razy.“ Preletel pohľadom setra, ktorý driemal pod stolom s ňucháčom medzi labami. „Vieš, teraz spí, a keď spí, tak nemá výraz. Beztak by som radšej kreslil teba. Si krajšia.“

Prijala naivnú poklonu s vážnym výrazom.

„No tak dobre. Ale iba päť minút, ani o minútu viac.“

Ladným pohybom si zložila vychádzkový klobúk so širokým okrajom a odhalila hladké gaštanové vlasy s pútcom uprostred, takže tvorili nad ušami oblúky, akoby zložené krídla. „Je už skoro čas, aby sme sa šli previezť. Joseph musí prísť každú chvíľu. Kam pôjdeme dnes?“

Chlapček neodpovedal. Ceruza už lietala po papieri.

Boli sami, obklopení tichom toho žiarivého septembrového popoludnia roku 1872, obkolesení nemou spoločnosťou známych predmetov, ktoré im boli blízke, odlúčení od sveta a šťastní. Okolo nich sa rozprestierala zelená šírava trávniku, slnko si

voľkalo na oblohe. Vtáky štebotali na okraji hniezd a náhle odlietali, len ony vedeli kam. Žltnúcim lístím platanov presvitali obrysy cimburia stredovekého kaštieľa s rožnými vežami, predpršňami a úzkymi gotickými oknami. Pred chvíľou Starý Thomas v modrej livreji, tučný a slávnostný, zdvihol čajovú táčnu s výrazom hrdej povznesenosti, ktorá prislúcha majordómovi starodávneho kniežacieho domu, a odniesol ju, nasledovaný Dominiquom, ktorý tu bol vo svojich päťdesiatich ôsmich rokoch hotový mladík a slúžil ešte len dvanásť rokov. Pár minút nato tante Armandine – nebola nikomu tetou, iba vzdialenou príbuznou, ktorá prišla do kaštieľa pred siedmimi rokmi na týždennú návštevu – zložila noviny, podľa svojho zvyku si uhladne odfrkla a ospravedlnila sa, že musí „napísať pár listov“, čo znamenalo, že si ide pred večerou zdriemnuť.

O chvíľu prikvitne Joseph, kočiš s mohutnými bokombradami, a oznámi, že koč pre *madame la comtesse* je pripravený. Večer budú postarší livrejovaní lokaji obradne servírovať inak jednoduchú večeru v šerej, studenej, obrovskej jedálni, ovešanej pochmúrnymi gobelínmi a podobizňami zamračených predkov v brnení. Po zákusku mladý gróf ospanlivo vystúpi po monumentálnom schodisku do spálne, kam ho matka odprevadí. Sadne si mu na peľasť postele, bude mu rozprávať o Ježiškovi a o tom, aký to bol dobrý chlapec, o Jane z Arku, o prvej križiackej výprave a o tom, ako praprapraprapradedo Raymond IV., gróf de Toulouse, viedol kresťanských rytierov na Jeruzalem a vyslobodil Spasiteľov hrob z rúk neznabohov Turkov. Bozk, posledné pohľadkanie. Ospanlivé „*Bonsoir, maman*“. Matka mu ešte napraví deku, uhladí prikrývku – ešte raz naňho pozrie a odíde do priľahlej spálne.

Rad-radom hasnú stĺpikmi popredeľované okná. A tak znova, ako už po stáročia, noc svojím hávom zastreie kaštieľ grófskej rodiny de Toulouse.

„Kam pôjdeme dnes?“ opakovala matka otázku. „K starej tehelni či ku Kaplnke svätej Anny?“

Zaujatým prikývnutím naznačil, že nedbá.

Melancholicky pokojnou tvárou preletel záchvev bolesti. Chúďa Riri, netuší, že sa idú previezť naposledy. Ešte nevie, že život

je neustále sa opakujúca reťaz lúčení a že zajtrajšok sa nemusí podobať dnešku. Už sa nevyškriabe na ľahkú dvojkolku; už sa ako vždy nepritúli, keď napne opraty, nebude džavotať ako vždy, keď sa s ňou viezol po poľných cestách; už si nebude doberať Josepha, čo so založenými rukami nevšímavo sedáva na zvýšenom zadnom sedadle; nebude ju zasypávať stovkami otázok, rozhliadajúc sa po krajine žiarivými, dychtivými očami. Toto je prvá krutosť života. Prvé vlákno pevne utkaného puta ich dôverného vzťahu sa ide roztrhnúť. Časom sa pretrhnú aj ďalšie, až kým raz puto nepopustí a chlapec neodíde, tak ako odchádzajú všetci...

Pery sa jej zachveli, ako si vzdychla.

„Nehýb sa!“ zaštebotal. „Práve kreslím ústa, a to je najťažšie...“

Opäť utkvela očami na čupiacej postavičke: obočie zvrátené, spodná pera vtiahnutá, ako sa nevdojak celý sústredil. Po kom to len zdedil tú nevysvetliteľnú vášeň pre kreslenie? Ešte aj ju zarážala, hoci poznala jeho najtajnejšie myšlienky – tú črtu hlavatosti, tú náruživú túžbu po láske a uznaní, poznala hlad toho srdiečka, ktorý ho zavše aj uprostred bujného šantenia náhle primäl, že sa zarazil a vrhol sa jej do náručia. Kde sa to vzalo – najmä keď pre umenie prejavuje také slabé vlohy. Ale však ho to prejde – tak ako jeho nedávne rozhodnutie, že pôjde za námorného kapitána...

„Už som ti rozprávala, ako si monsignorovi arcibiskupovi raz chcel nakresliť voľa?“

„Tomu tučnému starcovi, čo k nám chodieval večerovať?“

„Nie chodieval večerovať, Henri, ale ‚chodieval večerať‘ alebo jednoducho ‚chodieval na večeru‘. A...“ teraz už nasadila prísny tón, ktorý tak dobre poznal, „nevolaj monsignora ‚ten tučný stavec‘.“

„No ale veď je – a či nie?“ zdvihol k nej rozšírené, nechápavé oči. „Skoro taký tučný ako náš Starý Thomas.“

„Je. Lenže to je služobník Boží a veľmi významná osobnosť. Preto mu bozkávame prsteň a odpovedáme: ‚Áno, vaša milosť. Nie, vaša milosť.‘“

„Ale...“

„No nezahovorme to,“ ponáhľala sa predísť ďalšej výmene názorov. „Stalo sa to, keď krstili tvojho bračeka Roberta...“

„Braček? Nevedel som, že mám bračeka. Kde je?“

„Vrátil sa do nebička. Žil iba niekoľko mesiacov.“

„Ach...“ To sklamanie bolo úprimné, ale krátke. „A načo ho potom krstili?“

„Lebo pokrstiť treba každého, aby sa mohol dostať do nebička.“

„Aj mňa krstili?“

„Pravdaže.“

Podľa všetkého to jeho zvedavosť uspokojilo, lebo sa vrátil ku kresleniu.

„Takže až umriem, pôjdem do nebička.“ Neznelo to však ako prejav nadšenia nad týmto výhľadom, iba ako konštatovanie.

„Možno... Ak budeš dobrý a budeš milovať Boha z celého srdca.“

„To nemôžem,“ vyhlásil kategoricky. „Nemôžem ho milovať z celého srdca, lebo teba mám radšej.“

„Také veci nesmieš vraviť, Henri.“

„Ale je to tak!“ Uprel na ňu oči s odzbrojujúcou detskou výzyvavosťou. „Mám ťa radšej.“

Dívala sa naňho s rukami položenými na kolenách. V tejto veci nikdy nepopustí. Možno je však priveľa žiadať od decka, aby milovalo Boha, ktorý ho nikdy neprivinul, nikdy ho neukladal do postieľky...

„No dobre. Aj ja ťa mám rada, Henri,“ povedala, lebo cítila, že očakáva, aby ho o tom ubezpečila. „A už mi neskáč do reči, inak sa nikdy nedostanem k tomu, aby som ti rozpovedala o tom volovi. Teda stalo sa to pred štyrmi rokmi, keď si bol ešte len taký trojročný drobček...“

Tichým, zamatovo nežným hlasom mu rozpovedala, ako krstili jeho bračeka Roberta, na ktorého sa vôbec nepamätal. Po obrade vzal arcibiskup hostí do sakristie, kde mali podpísať zápis v matrike. V tej chvíli Henri, dovtedy veľmi tichý, začal naliehať, že sa do tej „velikánskej knihy“ tiež chce podpísať.

„Ale, dieťa moje,“ namietol cirkevný hodnostár, „ako by si sa mohol podpísať, keď ešte ani nevieš písať?“

Henri ho zvysoka zavrátil:

„Tak teda nakreslím vola!“

Nezdalo sa, že by ho ten príbeh zaujal – energicky dokončoval posledné ťahy ceruzou.

„A hotovo!“

S víťazoslávnym úsmevom ukázal matke kresbu.¹⁾

„Vidíš, netrvalo to ani päť minút.“

Zveličene predstierala obdiv.

„Pekné! Veľmi pekné! Z teba je už hotový maliar.“ Odložila skicár na lavičku.

„A teraz si poď ku mne sadnúť, Riri.“

Chlapec hneď spozornel. Ririm ho volala iba maman, aj to len zriedka. Bolo to čosi ako ich tajné heslo. Mohlo znamenať vysoké uznanie – ak bol napríklad na omši mimoriadne ticho alebo ak naráтал do sto... Mohlo však byť aj predzvesťou závažnej, nepríjemnej správy.

„Už máš sedem rokov,“ začala, keď sa k nej pritúlil. „Je z teba veľký chlapec. Chceš sa predsa stať kapitánom velikánskej lode, však? Plaviť sa po celom svete a kresliť levy, tigre a divochov...“

Prikývol s nepríjemnou predtuchou a matka ho privinula tesnejšie k sebe, akoby chcela zmierniť úder.

„Potom je načase, aby si šiel do školy.“

„Do školy?“ opakoval, neurčito vystrašený. „Ale ja nechcem chodiť do školy.“

„Viem, *mon petit* – lenže musíš. Všetci malí chlapci chodia do školy.“ Nežne ho pohladkala po čiernych kučerách. „V Paríži je veľká škola, ktorá sa volá Fontannes. Všetci dobrí chlapci ta chodia. Hrajú sa spolu a zažívajú plno zábavy. Tam ti je veselo!“

„Ale keď ja nechcem chodiť do školy!“

Do očí mu vhrkli slzy. Nechápal presne, čo tým matka myslí, ale hmlisto cítil, že jeho svet sa rúca: už sa nebudú voziť na dvojkolke; maman a tante Armandine mu už nebudú dávať hodiny; nebude už jazdiť na poníkovi Tambourovi s Josephom po boku;

---

¹⁾ Obdivuhodné portréty z Lautrecových detských rokov sú teraz v múzeu v Albi.

nebude už chodievať do stajní kresliť koniarov; a je aj po skrývačkách, čo sa hrávali s Annettou na chodbách kaštiela...

„Psst!“ položila mu ukazovák na ústa. „Dobrý chlapček nikdy neodvráva. A neplač. Toulouse-Lautrec nikdy neplače.“

Utrela mu slzy, utrela nos a pritom vysvetľovala, že Toulouse-Lautrec nikdy neplače ani nefňuká, ale vždy sa usmieva a je udatný ako praprapraprapradedo Raymond, ktorý viedol prvú križiacku výpravu.

„A potom,“ doložila, „Joseph a Annette pôjdu s nami.“

„Naozaj?“

To trochu pomohlo.

Annette bola mamina stará pestúnka. Bola štúpla, mala jasné belasé oči a celú tvár zvráskavenú. Bezzubo vŕhala pery, až to vyzeralo, akoby vôbec nemala ústa. Od rána do noci sa motala po chodbách zámku a poly bieleho čepca jej povievali ako vtáčie krídla. Keď vo svojej izbe spriadala vlnu, Henri sedával pred ňou na podnožke a ona mu tenkým sopránom spievala staré provensalské balady.

Pôjde s nimi Joseph – to ho tiež upokojovalo. Aj on mu vždy býval nablízku, podobne ako Starý Thomas, platany v záhrade a podobizne v jedálni. Usmievať sa síce usmieval len zriedka, ale bol to priateľ, na ktorého sa dalo spoľahnúť – a okrem toho v klubíku s kokardou, v bielych bričeskách a modrom ošujtášovom kočíšskom kabáte bol skvelý model na portréty.

„A to nie je všetko,“ pokračovala. „V Paríži bude... hádaj!“ Na okamih pozdržala to najväčšie lákadlo. „Papa!“

„Papa!“

To stavia všetko do celkom iného svetla! Papa je ohromný. Vždy keď pricestoval do kaštiela, učenie ustúpilo do úzadia, na denný program nik nedbal. Život zrušnel, zdobrodružnel. Ba vyzeralo to, že aj starý kaštieľ sa prebral z driemot a ohláša sa dupotom otcových jazdeckých číziem a zvukom jeho pánovitého hlasu. Bol to čas dlhých vychádzok kočom, keď papa plieskal bičom a rozprával vzrušujúce príbehy o koňoch, poľovačkách a vojnách.

„Budeme s ním bývať v jeho kaštieli?“ V očiach mu zažiarilo nadšenie.

„V Paríži ľudia neývajú v kaštieloch. Bývajú v penziónoch alebo v krásnych bytoch s balkónmi, odkiaľ vidieť, čo sa deje na ulici.“

„Ale budeme bývať s ním?“ naliehal ostražito.

„Áno, prinajmenšom nakrátko. Pôjde sa s tebou previezť do Bois de Boulogne, veľkého lesa s jazerom, kde sa ľudia v zime korčuľujú, lebo v Paríži v zime sneží. A vezme ťa aj do cirkusu. Ozajstné levy, slony a klauni! Joj, v Paríži je toľko vzrušujúcich vecí. Kolotoče, bábkové divadlá...“

Načúval s rozšírenými očami a pootvorenými ústami, takže mu už ani nezišlo na um poutierať si slzy, čo sa mu ešte stále chveli na končekoch mihalníc.

V budúcich dňoch bolo v kaštieli všetko hore nohami. Ľudia pobiehali hore-dolu ako vyplašené sliepky. Maman, namiesto aby sa s ním hrala, dlho sa radievala so Starým Thomasom, s Augustom, hlavným záhradníkom, a so Simonom, ktorý mal na starosti stajne. Chodby boli plné pootváraných kufrov. Aj s vyučovaním jazdy na koni bol koniec...

Potom, o týždeň neskoršie, nadišlo vzrušenie odchodu. Letné bozky na líca, pozdravy, staničná vrava a rušeň, ktorý vyfukoval veľké oblaky pary ako tátoš pred bojom. Nato prišiel na rad objav oddelenia vo vozni, kde boli čalúnené sedadlá, siete na batožinu a lákavé obloky, ktoré sa dali vyťahovať a sťahovať.

Ozvali sa tri prenikavé zapísknutia, zarinčali železné kolesá a stanica aj s ľuďmi začala ubiehať z dohľadu.

Čochvíľa sa popri nich mihalo okolie Albi: stromy, rieky, gazdovstvá kryté hnedočervenou škridlou, ktoré ešte nikdy nevidel.

„Aha, maman, pozri!“

Najprv ho to vzrušovalo, potom ho to čoraz väčšmi nudilo, až zunovaný zaspal.

Keď precitol, uháňali už parížskymi predmestiami; tvár si pritisol na okno.

„Aha, maman, prší!“

Vysoké, hranaté, mrzké domy, špinavé, s bridlicovými strechami, v oknách sa opála vypratá bielizeň. Dym a komíny továrni. Medzi domami sem-tam záhradka ako dľaň s pováľaným plotom, plná buriny. Na daždi hrdzavejú hĺby dokrúteného sta-

rého železa. Po zablatených uliciach sa so sklonenou hlavou ani mravce mihajú chlapi a ženy, zababušení do plášťov. Namiesto modrej oblohy ako v Albi všetko zastiera prikrýv špinavých oblakov. Ten Paríž je ale škaredý...

Napokon rušeň s veľkým výdychom úľavy zastal. Chlapiská v modrých halenách vrazili do oddelenia, chopili sa batožiny, akoby patrila im, a odvliekli ju. Maman si natiahla rukavičky a napravila klobúk.

Na nástupišti more čakajúcich tvárí.

A tam, vyčnievajúc nad hlavy zástupu, stojí papa a usmieva sa do pristrihutej briadky. Na hlave má lesklý cylinder, paličku so zlatou rúčkou pod pazuchou a v klope žaketu biely klinček. Veľmi mu to pristane.

Keď *comte* Alphonse de Toulouse-Lautrec práve príjemne netrúvil čas v poľovníckom zrubu, keď nebol na návšteve v kaštieli niektorého priateľa, nezaskočil si poľovať na líšky do Anglicka, nebol práve na dostihoch v Longchamps, Ascote či Epsome, nestrieľal tetovy s vojvodom, ktorý mal podobné záujmy, nelovil vysokú v Orleánskych horách, nepopíjal sherry v Café de la Paix či Pré Catelan, keď v zákulisí Opery neštípal do líčka baletku v tanečnej sukničke alebo sa práve neskláňal, že pobozká ruku nejakej dáme, odpočíval od tohto života plného rušnej záhaľky vo svojom apartmáne v hoteli Perey, exkluzívnom penzióne neďaleko place de la Madeleine, kde viedol staromládenecký spôsob života medzi trofejami, čo získal na dostihoch, medzi svojimi puškami, služobníctvom a milovanými sokolmi, ktoré choval v zatemnenej izbe, zvlášť na to zariadenej.

Odkedy pricestovala jeho manželka so synom, mlčky trpel, ako mu rozbili jeho spôsob života, a chlapsky znášal nepríjemnosti s tým spojené. Vzal Henriho do Cirque d'Hiver, previezol sa s ním cez Boulonský les. Prechádzali sa spolu po širokých bulvároch, po parku v Tuileriách a strávil s ním celé popoludnie v Jardin des Plantes, kde s ním okukoval opice, tigre a zívajúce levy.

Tento večer gróf pokračoval v plnení svojich otcovských povinností. Oblečený do purpurového smokingu s dlhými nohami

vystretými k ohňu robil, čo mohol, aby jeho syn pochopil, čo je to za česť narodiť sa ako Toulouse-Lautrec.

„Veru, chlapče, a tak sa jeho veličenstvo kráľ a tvoj praprastrýko Pons po skončení poľovačky len tak bezcieľne túlili horou a spomínali na šťastné časy, čo zažili spolu vo Versailles, keď boli ešte mladí a Mária Antoinetta, vtedy iba pätnásťročná, chodievala sa s nimi hrať. Pravda, to bolo ešte pred tou čertovskou revolúciou a luzovládou...“

Obrátil sa a zdvihol pohárik s brandy.

„Zrazu...“ chlipol si a prešiel si prstom po končekoch fúzikov, „zrazu sa tvojmu praprastrýkovi splašil kôň a zhodil ho.“

„Jóój!“

Henri, ktorý sedel veľmi vzpriamene na okraji priestranného kresla čalúneného červenou kožou, výkrikom prejavil súcit.

„A zomrel?“

„Nie, nezomrel.“

„Bol ranený?“

„Nie, ani ranený. Každého jazdca, ktorý za niečo stojí, kôň párkrát zhodí. Ripsneš – ripsneš. Za to sa niet čo hanbiť. Aj mne sa to už stalo. Patrí to k veci, kamarát. Patrí to k veci. Ale vieš, čo urobil tvoj praprastrýko, keď sa zviechal?“

„Zas vyliezol na koňa?“

Gróf zavrtel hlavou.

„Nie. Rozopol si bričesky a na fľaku sa vymočil.“

„To ako že sa vypišal? Rovno pred kráľom?“ vyjachtal Henri.

„Prisámbohu, presne to! A prečo? Lebo tvoj praprastrýko Pons bol veľmi dobre vychovaný šľachtic, ktorý vždy vedel, čo sa patrí. Ovládal pravidlá dvorskej etikety a v nich je aj dávne pravidlo, že ak ťa v prítomnosti kráľa zhodí kôň, musíš sa hneď vymočiť. Ale hneď! Pamätaj si to, Henri. Takže ak sa jeho veličenstvo niekedy vráti na trón a stalo by sa ti, že s ním ideš na koni a kôň sa ti splaší a zhodí ťa, nebudeš tam stáť ako nejaký sprostý meštiak, ale budeš vedieť, čo a ako.“

Spoza dymu havany, ktorú si gróf vždy zapálil po večeri, blykli v úsmeve na Henriho silné biele zuby. Otcovi lichteril zbožňujúci pohľad v synových očiach. Fajn chlapec, tento Henri... Dosť plachý a naivný, nafutrovaný katechizmom a podobnými hlúposťami

mi. Čoho sa však už možno úfať, keď matka nedeľu čo nedeľu trčí na omši a má v spálni kľáčadlo? Zopár rokov chlapca ešte treba nechať, potom bude načase ujať sa ho a vykresáť z neho šľachtica.

„Veru, Henri, v tom je ten rozdiel medzi šľachticom a meštikom. Šľachtic vždy vie, čo a ako. Zato meštiak...“

Henri visel otcovi očami na ústach.

Nie je ohromný? Môže niekto mať rozumnejšieho a krajšieho papa? Ešte aj na ulici sa ľudia obzerajú, keď si vykračuje a pohráva sa s paličkou. Všetko na ňom a okolo neho je vzrušujúce: to, že s ním býva v takom hoteli, že mu rozpráva, čo robí, keď pôjde na koni s kráľom, že ho nechá po večeri sedieť s ním, akoby bol veľký, a neposiela ho spať – nič to zato, aj keď sa mu už lepia oči...

A tá izba! Druhá taká sa už na svete nenájde. Na dubovom obložení stien visia jelenie parohy a kopytá, na rímse kozuba stoja strieborné poháre, v zasklených skrinách je plno pekne usporiadaných pušiek, všade visia obrazy koní. Voniam tam starou kožou, tabakom a dobrodružstvom. Až on, Henri, vyrastie, aj on bude mať takú izbu. Aj on bude nosiť paličku so zlatou rúčkou, fajčiť veľkú cigaru a piť to, čo teraz popíja papa.

„A tak tvoj praprastrýko, keď vykonal príkaz etikety, znova vysadol na koňa a ďalej sa zhovárali o dávných časoch, keď boli ešte mladí. Isteže, kráľ vtedy ešte nebol kráľom. Volal sa *comte d'Artois*. No a vieš vôbec, prečo sa volal *comte d'Artois*?“

Na chvíľu sa odmlčal a v krátkej čiernej briadke mu pohrával úsmev.

„Pravdaže nevieš. Ja ti poviem. Ale počúvaj naozaj pozorne.“

Trochu zmenil polohu a opäť si chlipol brandy.

„Za dávných, dávných čias bolo Francúzsko rozdelené na provincie. Existovali provincie Artois, Champagne, Bourgogne, Aquitaine a iné. Na čele každej provincie stál mocný veľmož, niekedy gróf, inokedy vojvoda. Podľa toho sa provincie volali grófstvami alebo vojvodstvami. A niekedy bol ten istý šľachtic aj grófom, aj vojvodom. Napríklad my sme boli grófi de Toulouse a vojvodovia d'Aquitaine. To je veľmi dôležité.“

Odmlčal sa, aby si to chlapec vryl do pamäti.

„Na to jakživ, jakživ nezabudni. My sme boli grófi de Toulouse a zároveň vojvodovia d'Aquitaine.“

Úloha pedagóga bola pre grófa čosi nové a bavila ho.

„Už by si spal, Henri?“

„Nie, papa.“

„Dobre. A nielenže sme boli grófi de Toulouse a vojvodovia d'Aquitaine, ale boli sme aj grófi z Quercy, Louergue a Albi. Ba aj markízi z Narbonnu a Gothie a ešte aj vikomti z Lautrecu. Ale...“ uprel na Henriho prenikavý pohľad a slávnostne zvýšil hlas. „... ale nadovšetko, syn môj, nikdy nezabudni, že sme a vždy aj budeme grófmi de Toulouse!“ Do očí mu vstúpila čudná neha. „Dnes som hlavou rodu ja. Raz prídeš na rad ty. A potom tvoj prvorodený syn, jeho prvorodený syn, syn jeho syna... A tak ďalej, kým len bude jestvovať Francúzsko.“

Všimol si, že Henrimu sa už zahmlievajú oči.

„No, na dnes večer stačí. Veď už pomaly spíš posediačky. Do postele, syn môj. A nezabudni, čo som ti rozprával.“

Chlapec vstal. Ako bozkával otca na dobrú noc, gróf si ho pridržal za rukáv.

„Rastie z teba chlap, však?“ usmial sa. „Joseph mi vravel, že si už hotový jazdec. To je skvelé, syn môj. Prisámbohu, ak sme my, grófi de Toulouse, v niečom naozaj dobrí, tak v jazdectve! Na budúce leto prídeš do Loury na štvanicu. Naučiť sa také veci, na to človek nikdy nie je primladý. A nič z človeka nevykresťe ozajstného jazdca tak dobre ako jelenia štvаница.“

V priebehu nasledujúceho týždňa sa Henri dozvedel o rode de Toulouse viac a naučil sa aj rozlišovať medzi šľachtickými rodokmeňmi.

„Vieš, chlapče, nie je gróf ako gróf. Podobne ako nie je víno ako víno, kôň ako kôň, a ako na to o pár rokov prídeš sám, žena ako žena.“

Existujú *comtes de petite noblesse*. Bezvýznamní vidiecki zemanovia, ktorým kaštielik od zeme nevidieť a ktorých rod nesiahá ďalej než sto-dvesto rokov dozadu. Existujú *comtes de robe*. Drobní sudcovia, funkcionári a hodnostári z čias *ancien régime*. Dokonca existujú také komické figúry ako napoleonskí grófi, a čo už presahuje akúkoľvek hranicu smiešnosti, aj pápežskí grófi!

O nich sa naozaj nedá povedať nič iné, iba že tým sadne na lep najvyšš nejaká bohatá nevesta z Chicaga.“

„Čo je to Chicago?“ spýtal sa Henri.

„Mesto v Amerike, kde zabíjajú prasce a vydávajú dcéry za takých tiežšľachticov. A to je vlastne škoda, lebo americké dievčence bývajú zväčša čertovsky pekné. Existujú však aj praví grófi, takí ako Toulouse-Lautrecovci, ktorí bývali kedysi ozajstní suverénni feudálni vládcovia. A to sú už celkom inakšie bričesky, ako vravieval tvoj starý otec. To boli ozajstní *grandseigneuri*, ktorí vládli aj mečom. Tí naozaj boli pánmi svojich provincií, vykonávali spravodlivosť, vynášali zákony, mali vlastný dvor, vymieňali si vyslancov a vyhlasovali vojny.

My sme dokonca vyhlásili vojnu pápežovi! A aby sme mu ukázali, že to myslíme vážne, začali sme tým, že sme obesili jeho veľvyslanca. Vtedy sme boli najbohatší a najvýznamnejší veľmoži vo Francúzsku.“

„Významnejší ako monsignore arcibiskup?“

„Arcibiskup!“

Gróf Alphonse sa rozrehotal na celú izbu.

„Jeden Toulouse-Lautrec zaváži za tucet arcibiskupov, aj keď k nemu na dôvažok prihodíš ešte dvoch-troch kardinálov. Prisámbohu, kto ti to nahúdol, že arcibiskup je významná osobnosť?“

„Nikto,“ rýchlo odvetil Henri.

Keď gróf nerozprával o svojom rode, ukazoval Henrimu pušky, dával mu zalíciť, aby skúsil, aký je to pocit, rozprával mu o štvanicích na zver alebo o sokoliarstve, športe svojho srdca, v čom bol uznávanou svetovou kapacitou.

Potom sa zrazu vynoril zo sveta stredovekých genealógií, zo svojich sokoliarskych a poľovníckych vášní a náhle sa zmenil na neodolateľného parížskeho šviháka. Keď kráčal v bielych gamašiach a s dymiacou cigarou po kobercoch hotelových izieb, chyžné robili pukerlíky a obdivne švitorili: „*Bonjour, monsieur le comte.*“ Keď boli náhodou mladé a pekné, potľapkal ich po líčku, ak boli staré a mrzké, iba sa dotkol okraja klobúka a šiel ďalej.

Netrvalo však dlho a na grófovi Alphonsovi sa prítomnosť manželky a syna začala prejavovať nepriaznivo. Okrikoval služob-

níctvo; pri obede a večeri sotva utrúsil slovo. Skončili sa rozhovory o rode de Toulouse, prestali prednášky o sokoliarstve.

„Tvoj otec má na starosti veľa dôležitých vecí,“ oznámila raz grófkka Henrimu. „Obávam sa, že ho rušíme.“

Toho dňa popoludní sa spolu odviezli do prepychového nájomného domu na bulvári Malesherbes.

Mal mramorový vchod s mozaikovým dláždením, schody pokrýval červený koberec a na odpočívadle každého poschodia stála v kvetináči palma. Holohlavý pán v redingote ich zaviedol na prvé poschodie, kde otvoril dvere a odstúpil nabok, aby mohli vojsť. Henri si všimol priestrannú chodbu, čo sa ťahala pozdĺž celého bytu. Isteže, nemohlo sa to prirovnávať k obdivuhodným chodbám ich kaštiela, kde sa mohol hrať na skrývačku hoci aj celý deň, ale na hranie to stačilo. V prázdnom salóne visel z povaly obrovský krištáľový luster.

„Ten tu zabudli predošlí nájomníci?“ spýtal sa.

Keď ponazerali do mnohých holých izieb, matka povedala:

„Toto bude náš nový domov, Henri. Myslíš, že sa ti tu bude páčiť?“

Povedal, že bude – veľmi.

O niekoľko dní im ta nasťahovali nábytok. Niečo si dali poslať z kaštiela. Henri s potešením pozoroval, ako sa objavuje mnoho vecí, s ktorými sa zžil. Do maminho salónika prišiel jej vysoký ušiak a savonneriesky koberec, na ktorom robil svoje prvé tac-kavé krôčky. Zjavil sa aj písací stolček z ružového dreva, pastely z osemnásteho storočia a na rímse kozuba malé alabastrové hodiny, čo poznal odjakživa.

Chvíľami mu to prichodilo, že vôbec neopustil domov.

Prvý školský deň pre Henriho znamenal deň objavov a úzkostlivých obáv.

Na začiatku hodiny učiteľ, páter Mantoy, odriekal *Spiritus sanctus*. Potom predniesol chlapcom krátky prejav, ktorým ich privítal na Fontanes. Kládol im v ňom na srdce, aká je to výsada, že sa im dostane kresťanskej výchovy a vstúpia do obdivuhodnej ríše vzdelania.

Potom z ničoho nič zišiel z pódia a spustil diktát: „Nebo je

modré... Sneh je biely... Krv je červená. Naša zástava je modrá, biela, červená.“

Raz sa pristavil a nazrel Henrimu cez plece. „Veľmi dobre, syn môj,“ zamrmal. „Veľmi dobre.“

Úsmev mu neschádzal z tváre, ako chodil pomedzi lavice s rukami zopätými za chrbtom. Sutana mu šušťala okolo členkov.

„More je modré... Stromy sú zelené...“

Cez prestávku Henri osamel. Ako mu hovorila mami, všade bolo plno chlapcov. Hrali sa, naháňali, pokrikovali a zabávali sa. Ale vyzeralo to, že sa všetci navzájom poznajú a podľa všetkého ho vôbec nezamýšľajú pribrať do svojich hier.

Kým túžobne sledoval, ako sa ostatní hrajú na preskakovačku, priblížil sa k nemu svetlovlasý pehán v krátkych nohavičkách a s etonským golierom. Ostal stáť niekoľko krokov od Henriho a začal:

„Ty si tu nový?“

„Áno.“

„Aj ja.“

Chvíľu sa navzájom prezerali so zničujúcou detskou neokrôchanosťou.

„Čím chceš byť, až budeš veľký?“

„Námorným kapitánom.“

„Ja budem pirát.“

Blondiak sa o krok priblížil.

„Nechcel by si aj ty byť pirátom?“

„Neviem. Čo robia piráti?“

„S veľkými nožmi v zuboch zaujímajú lode a zabijú každého, kto je na palube.“ Ako sa mu podrobne z prečítaného vynárali v myslí, dopĺňal: „A potom, keď sú s tým hotoví, odplavia sa naspäť na svoj ostrov, zakopú poklady do piesku, tancujú a pijú rum.“

Tá predstava Henriho silne zaujala.

„A čo keby sme boli na tej istej lodi? Ako sa voláš?“

„Maurice. Maurice Joyant. A ty?“

„Henri de Toulouse-Lautrec.“

„To je ale dlhé meno!“

Zase sa k sebe o krok priblížili.

Po chvíli mlčania sa Maurice spýtal:

„Koľko máš rokov?“

„Čoskoro budem mať osem.“

„A mne, mne už ide na deviaty!“ Po víťazoslávnej prestávke:
„Odkiaľ si?“

„Z Albi.“

„A to je kde?“

„Ďaleko. Veľmi ďaleko. Skoro celý deň vlakom, kým sa ta dostaneš.“

„A padá tam aj sneh?“

Henri skleslo zavrteľ hlavou.

„Ale na horách niekedy napadne.“

„U nás sneží celú zimu!“ popýšil sa Maurice.

Jeho víťazstvo bolo absolútne, ale zato ostal priateľský a modré oči v pehavej tvári sa mu usmievali:

„Ideme sa hrať?“

„Poďme.“

„Hybajme sa naháňať.“

Ten večer vrazil do matkinho salónika a bez dychu jej oznámil, že má nového priateľa a že sa stane pirátom.

„Budeme zajímať lode a všetkých na palube pobijeme. Potom budeme tancovať, vyhrávať na harmonike a ukrývať svoje poklady do piesku.“

Odvtedy sa škola preňho stala zábavou. Aj niekoľko ďalších spolužiakov prejavilo záujem dať sa na pirátstvo, a to už vytváralo pevnú základňu pre dorozumenie. Prijali ho medzi seba a do svojich hier. Teraz mu už všetky prestávky boli krátke. Behal a vrieskal, až sa mu tvár leskla od potu. Ba ešte aj to vyučovanie zbavilo. Páter Mantoy bol spokojný.

„Aha, maman! Pozri!“

V ten deň mu páter Mantoy pred všetkými pripol na matrózku *Croix d'Honneur*, krásnu kópiu kríža Čestnej légie, zhotovenú zo smaltu a mosadze.

So zatajeným dychom pohladkala kríž a vyhlásila, že nič krajšie doteraz nevidela. „Som na teba hrdá, Riri,“ objala ho a dlho držala v náručí. „Taká hrdá!“

Postupne sa kaštieľ, vychádzky na dvojkolke, portrétovanie, ba dokonca aj jazdenie na ponym Tambourovi rozplývalo v minulosti. Jeho život sa zmenil na vážnu, dobre organizovanú činnosť, ktorá sa začínala každé ráno tým, že Joseph zaklopal na dvere.

„Je sedem, monsieur Henri – vstávať!“

Najprv sa náhlivo okúpал, potom rýchlo do jedálne, kde naňho s úsmevom čakala Annette v bielom čepci. Šálka pariacej sa čokolády. Posledný kúsok rožka. Rýchly bozk. Potom strhne z vešiaka baret s červeným brmbolcom a plášť. A napokon, presne o trištvrte na osem, zbehne dolu červeno vykobercovanými schodmi. Joseph v pinči a čiernom plášti na livreji ho v odstupe dôstojne nasleduje.

Medzičasom sa z Henriho a Mauricea stali nerozluční kamaráti. Cez hodinu si posielali lístky, cez prestávku sa spolu hrávali. A v nedeľu chodievali do Parc Monceau, kde sa prehánali s obručami a medzi stĺporadím malého gréckeho chrámu pri jazierku sa hrali na Indiánov.

Keď pršalo, hrali sa po chodbách apartmánu na pirátov – zajmú Josepha, odvečú ho na svoju loď a pirátskym spôsobom popravia. Dobodajú chyžnú, stýrajú kuchárku a, páliac z drevených pištoľí, vtrhnú do Annettinej spálne.

Raz neskoro popoludní, keď v salóne ležali na koberci pred horiacim kozubom – tváre mali ešte celé dofúľané od korkových striel –, Maurice náhle navrhol:

„Čo by si povedal, keby sme sa nestali pirátmi, ale kanadskými trapermi?“

„Trapermi?“ vykrikoval Henri, zarazený tou náhlou zmenou plánov. Páčilo sa mu byť pirátom, vyťahovať čiernu vlajku a skákať na paluby anglických lodí. „A čo tí robia?“

„Chodia na koňoch pralesmi, lovia medvede a bojujú s Indiánmi. Žili by sme v zrube pri jazere.“

Henri o návrhu uvažoval. Nedá sa poprieť, znie to lákavo, najmä pri vyhliadke, že s Mauriceom strávia spolu celý život. Aby však zdôraznil svoju nezávislosť, predsa len vzniesol niekoľko námietok, ktoré Maurice hladko vyvrátil.

Čoskoro Henri kapituloval.